

ธุรกิจโรงกลั่นน้ำมันเชื้อเพลิงในประเทศไทย

โรงกลั่นน้ำมันในประเทศไทย

โรงกลั่นน้ำมันเชื้อเพลิงในประเทศไทยสร้างขึ้นมาเพื่อผลิตน้ำมันสำเร็จรูปใช้ในประเทศเป็นหลัก ทดแทนการนำเข้าน้ำมันสำเร็จรูปจากต่างประเทศ สำหรับน้ำมันดิบที่เข้าสู่โรงกลั่นน้ำมันมาจากการนำเข้าน้ำมันดิบจากต่างประเทศ และขุดเจาะปิโตรเลียมภายในประเทศ โดยน้ำมันดิบที่ได้ ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้โดยตรง ต้องผ่านกระบวนการกลั่น ที่จะแยกสารประกอบออกจากกันโดยอาศัยจุดเดือดที่ต่างกันของแต่ละสารประกอบเป็นตัวแยกน้ำมันดิบออกเป็นส่วนต่างๆ จึงจะกลายเป็นน้ำมันสำเร็จรูป และผลพลอยได้ชนิดต่างๆ อาทิ ก๊าซหุงต้ม น้ำมันเบนซิน น้ำมันอากาศยาน น้ำมันก๊าด น้ำมันดีเซล น้ำมันเตา และยางมะตอย ที่นำมาใช้ประโยชน์ภายในประเทศเป็นหลัก ปัจจุบันประเทศไทยมีโรงกลั่นน้ำมันจำนวน ๖ แห่ง ได้แก่

๑. บริษัท ไทยออยล์ จำกัด (มหาชน) (TOP)
๒. บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) (PTTGC)
๓. บริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่ง จำกัด (SPRC)
๔. บริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) (BCP)
๕. บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) (IRPC)
๖. บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) (ESSO)

โรงกลั่นน้ำมันทั้ง ๖ แห่งมีกำลังการผลิตโดยรวมประมาณ ๑.๑๘ ล้านบาร์เรลต่อวัน หรือราว ๑๙๐ ล้านลิตรต่อวัน

ความเสี่ยงในการลงทุนธุรกิจโรงกลั่นน้ำมัน

ธุรกิจโรงกลั่นน้ำมันเป็นธุรกิจที่อยู่บนความเสี่ยงและความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนราคาน้ำมันสำเร็จรูปจากโรงกลั่นและราคาน้ำมันดิบจากการนำเข้า เป็นราคาที่อยู่บนปัจจัยความเสี่ยงจากราคาตลาดโลก รัฐไม่สามารถกำหนดหรือควบคุมราคาได้เอง อีกทั้งราคาน้ำมันสำเร็จรูป และราคาน้ำมันดิบต้องซื้อขายล่วงหน้าด้วย จึงเกิดความเสี่ยงกับผลประกอบการธุรกิจโรงกลั่นน้ำมันที่ไม่มีความแน่นอน การดำเนินธุรกิจโรงกลั่นน้ำมันเหมือนกับวัฏจักรเศรษฐกิจธุรกิจด้านอื่นๆ ของประเทศ ที่มีผลประกอบการทั้งช่วงขาขึ้นและขาลง แต่ธุรกิจโรงกลั่นน้ำมันต้องลงทุนสูงและมีความเสี่ยงที่สูงเหมือนกัน กล่าวคือ ประเทศไทยเป็นประเทศนำเข้าน้ำมันดิบสุทธิ เมื่อตัดสินใจสั่งซื้อน้ำมันดิบจากต่างประเทศมากขึ้นเป็นน้ำมันสำเร็จรูปเพื่อจำหน่ายภายในประเทศนั้นเกิดความเสียหายหลายประการ เช่น

๑. กลุ่มธุรกิจโรงกลั่นน้ำมันไม่สามารถควบคุมต้นทุนวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตได้เอง เพราะราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง จึงคาดการณ์ผลประกอบการได้ลำบาก เนื่องจากปัจจัยความเสี่ยงในด้านการดำเนินการสั่งซื้อน้ำมันดิบต้องสั่งซื้อล่วงหน้า ๑ - ๒ เดือนก่อนส่งมอบ โดยการตกลงซื้อขายจะระบุเพียงปริมาณเท่านั้น ส่วนราคาจะอ้างอิงกับราคาน้ำมันตลาดโลกในเดือนส่งมอบ จึงทำให้โรงกลั่นไม่สามารถคาดการณ์ผลประกอบการด้านกำไรหรือการขาดทุนของบริษัทได้

๒. ความเสี่ยงในด้านการจำหน่าย โรงกลั่นจะมีการตกลงกับผู้ค้าน้ำมันล่วงหน้าว่าจะมีการซื้อขายในปริมาณเท่าไรในเดือนถัดไป โดยมีสูตรราคาที่อิงกับตลาดซื้อขายที่สิงคโปร์ในช่วงวันส่งมอบ ซึ่งจะทำให้โรงกลั่นไม่สามารถกำหนดปริมาณการผลิตและราคาได้เอง

๓. หากมีการทำธุรกิจโรงกลั่นสูงขึ้นการแข่งขันก็มีมากขึ้น ในขณะที่ความต้องการของผู้บริโภคยังเท่าเดิม ธุรกิจด้านนี้จึงประสบปัญหาด้านกำลังการกลั่นเกินความต้องการของผู้บริโภคแต่อาจมีการส่งออก ด้านภาวะความเสี่ยง คือราคาอาจไม่คุ้มทุน จึงทำให้นักลงทุนไม่กล้าเสี่ยงลงทุนสร้างโรงกลั่นแห่งใหม่

๔. ปัจจัยความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยน ซึ่งไม่สามารถควบคุมหรือคาดการณ์ได้อย่างแม่นยำ อัตราแลกเปลี่ยนมีความสำคัญกับธุรกิจน้ำมัน เพราะโรงกลั่นต้องนำเข้าน้ำมันดิบเป็นเงินดอลลาร์ แต่เมื่อจำหน่ายน้ำมันสำเร็จรูปเป็นเงินบาท ดังนั้น ถ้าค่าเงินผันผวนมากอาจขาดทุนอัตราแลกเปลี่ยนได้

ผลประกอบการธุรกิจโรงกลั่นน้ำมันขึ้นอยู่กับ “ค่าการกลั่นน้ำมัน” หรือ Gross Refining Margin (GRM) เช่น ค่าดำเนินการ ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ระบบความปลอดภัยของสารเคมี ค่าซ่อมบำรุง ค่าจ้าง ต้นทุนทางการเงินจากหนี้สะสม ค่าเสื่อมราคา ค่าการลงทุนปรับปรุงประสิทธิภาพโรงกลั่น เป็นต้น ซึ่งค่าการกลั่นน้ำมันมีราคาที่ไม่แน่นอน มีความผันผวนตามสภาพเศรษฐกิจภายในประเทศ และเศรษฐกิจตลาดโลก ผู้ประกอบการโรงกลั่นน้ำมันจะเป็นผู้รับความเสี่ยงเอง

การกำกับควบคุมดูแลธุรกิจโรงกลั่นน้ำมันจากหน่วยงานภาครัฐ

- กระทรวงพลังงาน กำกับดูแลโรงกลั่นน้ำมันให้ปฏิบัติตามสัญญาและข้อตกลง
- กระทรวงอุตสาหกรรม โดยกรมโรงงานอุตสาหกรรม กำกับดูแลโรงกลั่นน้ำมันในด้านการขออนุญาตประกอบกิจการโรงกลั่นน้ำมัน
- กระทรวงการคลัง โดยกรมสรรพสามิต กำกับดูแลโรงกลั่นน้ำมันในด้านการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต

ในส่วนของกระทรวงพลังงาน โดยกรมธุรกิจพลังงานกำกับดูแลกิจการโรงกลั่นน้ำมัน ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการค้าน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๔๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม รวมถึงกฎกระทรวงและประกาศที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม ธุรกิจโรงกลั่นขึ้นอยู่กับ การขยายตัวของเศรษฐกิจโลกโดยตรง และมีความเสี่ยงสูงจากปัจจัยอื่นๆ ที่ควบคุมได้ยาก แต่การลงทุนในธุรกิจโรงกลั่น ก็มีความจำเป็น เพราะจะช่วยลดความเสี่ยงจากวิกฤติพลังงาน รวมทั้งการมีชีวิตที่ดีขึ้น ของประชาชน เพราะน้ำมันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนา จากกระแสข่าวการผูกขาดธุรกิจการกลั่นน้ำมันในประเทศไทย กระทรวงพลังงานจึงมีนโยบายส่งเสริมการแข่งขันธุรกิจการกลั่นน้ำมันโดยเสรี จึงให้ ปตท. ลดสัดส่วนการถือหุ้นในกิจการโรงกลั่นน้ำมันของประเทศไทย เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเข้ามาเป็นเจ้าของธุรกิจโรงกลั่นน้ำมัน โดยแก้ไขสัญญาประเด็นหลัก คือ ให้มีการจำหน่ายหุ้นของบริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่ง จำกัด (SPRC) ให้แก่ประชาชนอย่างน้อยร้อยละ ๓๐ ของทุนจดทะเบียน และจำหน่ายหุ้นให้แก่ประชาชนในโอกาสแรก (initial Public Offering : IPO) โดยนำหลักทรัพย์ของบริษัทเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างช้าภายในปี ๒๕๕๘

กลุ่มยุทธศาสตร์
กองแผนงานธุรกิจพลังงาน
กรมธุรกิจพลังงาน
มีนาคม ๒๕๕๘